

ПАР важливою є розробка та реалізація профілактичних і реабілітаційних програм серед дітей та молоді, які перебувають у групі ризику. Також актуальним напрямом є продовження освітніх кампаній серед дітей та молоді щодо негативного впливу ПАР на їх репродуктивне та загальне здоров'я, що складає перспективу подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Альянс громадського здоров'я. Уроки зменшення ризику. Урок 16. Психоактивні речовини і їх вплив на організм. URL: <https://profihealth.org.ua/uk/lessons/192> (дата звернення: 28.10.2025)
2. Вінницький обласний ЦКПХ. Психоактивні речовини (ПАР). 2024. URL: <https://vn.cdc.gov.ua/article/psyhoaktyvni-rechovyny-par/> (дата звернення: 27.10.2025)
3. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.10.2025)
4. Центр громадського здоров'я МОЗ України. Класифікація психоактивних речовин. URL: <https://www.phc.org.ua/news/klasifikaciya-psikhoaktivnikh-rechovin> (дата звернення: 26.10.2025)
5. Центр громадського здоров'я. Національний звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні (за даними 2024 року). 2025. URL: <https://salو.li/b8DAEeE> (дата звернення: 28.10.2025)
6. Центр громадського здоров'я МОЗ України. Що варто знати про репродуктивне здоров'я. URL: <https://www.phc.org.ua/news/scho-var-to-znati-pro-reproduktivne-zdorovya> (дата звернення: 26.10.2025)
7. Kharchenko Ye., Kurytsia D. Psychological Ways of Providing Primary Medical Sanitary Help for People who Use Psychoactive Substances. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 215–240. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2021-51.215-240>

Валерій Танцюра

*аспірант кафедри соціальної освіти та соціальної роботи,
Український Державний університет імені Михайла Драгоманова*

Науковий керівник: **Рената Вайнола**,

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної освіти та соціальної роботи,
Український Державний університет імені Михайла Драгоманова*

**ЦЕНТРИ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ
ЯК ІНСТИТУТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ**

У сучасному українському суспільстві, що переживає глибокі соціальні трансформації, війну, економічні виклики та процеси децентралізації, питання соціального захисту набуває особливої актуальності. Одним із ключових елементів цієї системи є Центри соціальних служб (ЦСС) — інститути, що забезпечують доступ громадян до соціальних послуг, сприяють інтеграції вразливих груп у суспільство та реалізують державну політику у сфері соціального захисту. Їхня діяльність є не лише практичним інструментом допомоги, а й відображенням гуманістичних засад соціальної роботи, орієнтованої на гідність, рівність і солідарність. Відповідно до Типового положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб затвердженого Постановою Кабміна від 1.06.2020р. №479, «міський, районний, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб є закладом, що проводить соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, і надає їм соціальні послуги» [5].

У своїй діяльності Центр соціальних служб дотримується положень Конституції України, чинного законодавства, нормативно-правових актів Президента України та Кабінету Міністрів України. Робота центру також узгоджується з наказами уповноважених центральних органів виконавчої влади у сфері соціальної політики, рішеннями місцевих органів влади та самоврядування, а також із власним затвердженим положенням, що визначає його структуру, функції та напрями діяльності. Функціональне призначення ЦСС полягає у виявленні потреб громадян, оцінці ступеня складності життєвих обставин, формуванні індивідуального плану надання соціальних послуг, здійсненні соціального супроводу, кризового втручання, консультування, психологічної підтримки, а також у координації міжвідомчої взаємодії між різними суб'єктами соціального захисту.

Центри соціальних служб працюють із широким спектром отримувачів послуг, серед яких:

- діти та молодь, які зазнали насильства, залишилися без батьківського піклування, мають ризик девіантної поведінки;
- сім'ї у складних життєвих обставинах, зокрема багатодітні, малозабезпечені, кризові, ті, що переживають втрату, розлучення, хворобу;
- особи з інвалідністю, які потребують підтриманого проживання, адаптації, реабілітації;
- люди похилого віку, які стикаються з ізоляцією, самотністю, втратою соціальних зв'язків;
- внутрішньо переміщені особи, які потребують інтеграції, житлової, правової та психологічної підтримки;
- ветерани, учасники бойових дій, члени їхніх родин;
- особи, які повернулися з місць позбавлення волі;
- жертви домашнього насильства, торгівлі людьми, дискримінації та ін.[4].

Соціальний захист, який здійснюють Центри соціальних служб, є багатовимірним процесом, що охоплює виявлення потреб через соціальне інспектування, анкетування, звернення; оцінку складності життєвих обставин; формування індивідуального плану надання послуг з визначенням цілей, термінів, відповідальних осіб; надання соціального супроводу; кризове втручання (оперативна допомога у випадках загрози життю, здоров'ю, безпеці); реабілітацію та ресоціалізацію; інформування та консультування.

Попри важливу роль у системі соціального захисту, Центри соціальних служб стикаються з низкою проблем:

- недостатнє фінансування - обмежені ресурси для реалізації програм, оплати праці, матеріального забезпечення;
- кадровий дефіцит - нестача кваліфікованих фахівців, високе професійне вигорання;
- низька обізнаність населення - багато громадян не знають про можливість отримання допомоги;
- недостатня міжвідомча координація - складнощі у взаємодії з медичними, освітніми, правоохоронними структурами;
- нерівномірність доступу - у сільських громадах центри часто відсутні або працюють обмежено;
- виклики цифровізації - потреба в адаптації до онлайн-форматів, захисту персональних даних;
- психоемоційне навантаження на працівників - робота з травмованими, кризовими випадками [1;2].

Центри соціальних служб є фундаментальними інститутами соціального захисту, що забезпечують підтримку найбільш вразливих категорій населення. Їхня діяльність потребує системного вдосконалення, зокрема через посилення нормативного регулювання, кадрове забезпечення, фінансову підтримку та розвиток цифрових інструментів. У контексті сучасних викликів — війни, міграції, соціальної нерівності — роль центрів соціальних служб набуває особливої ваги як гаранта соціальної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Белєвцова Я. С. Механізм підвищення якості соціальних послуг на рівні місцевих органів влади : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 . Харків., 2011. 20 с.
2. Дубич К. Сучасна система надання соціальних послуг України. *Державне управління: удосконалення та розвиток* №3, 2015р. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=821> (дата звернення 2.10.25)
3. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 1.10.25)

4. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 3.10.25)

5. Типове положення про районний, міський, районний у місті, селищний, сільський центр соціальних служб: Постанова Кабміна від 1.06.2020р. №479. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479-2020-%D0%BF#n68> (дата звернення 29.10.25).

Віталій Узун,
здобувач ступеня доктора філософії,
спеціальність І 10 «Соціальна робота та консультування»,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Віра Поліщук,**
доктор педагогічних наук, професор
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ

У період післявоєнного відновлення питання соціальної підтримки ветеранів набуває особливої ваги. Досвід країн, які вже пройшли через масштабні військові конфлікти, доводить, що ефективна система допомоги ветеранам — запорука їхньої успішної адаптації та повернення до активного життя у громаді. Аналіз зарубіжних підходів дозволяє визначити найрезультативніші моделі соціальної роботи, орієнтовані на реабілітацію, професійне відновлення та психологічну стабілізацію ветеранів.

Метою дослідження є аналіз зарубіжного досвіду соціальної підтримки ветеранів, виявлення ефективних практик і визначення можливостей їх адаптації в українських реаліях.

У багатьох країнах світу система соціальної підтримки ветеранів побудована на поєднанні державних, громадських і волонтерських механізмів. У Сполучених Штатах Америки діє комплексна модель, яку координує Департамент у справах ветеранів (U.S. Department of Veterans Affairs). Вона охоплює медичну допомогу, реабілітаційні програми, житлові пільги, навчальні гранти та підтримку працевлаштування через програму GI Bill. Значну увагу приділяють психосоціальній адаптації, що реалізується через спеціалізовані центри підтримки ветеранів та їхніх родин [6].

Канада також демонструє сталу систему підтримки ветеранів, яку координує Veterans Affairs Canada. Згідно з офіційним звітом Departmental Results Report 2023–2024, у межах державної політики забезпечується надання фінансової, медичної, освітньої та психологічної допомоги колишнім військовослужбовцям.